Om Statsförfattningen och Krigsväsendet hos de fordna Svear och Göther.

Akademisk Afhandling,

som,

med Filosofiska Fakultetens samtycke

och under inseende af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att,

för Filosofiska Doktorsgraden,

offentligen försvaras

å Kongl. Akademien den 12 Junii 1832

af

ACAD LUGD.BAT. BIBL.

ANDERS G. SCHRÖDER,

S. M. Adj.

VI. St.

LUND, 1832,

tryckt i Akademiska Boktryckeriet.

alla de ställen uti våra gamla lagar, hvilka handla om *leding* eller *sjötåg*, icke omnämna trälar, kan slutas, att dessa voro derifrån uteslutna. Till och med de ställen, som innehålla nyare stadganden, till exempel att äfven *lego-drängar* och *löska män* voro förpligtade till leding, nämna ingenting om trälar 4). Uti Hakon Adalstens Gule Tings Lov stadgas ock, att vid vapnatingen skulle alla frie och fullvuxne män infinna sig och framvisa deras vapen, och skulle en hvar då hafva en bred yxa eller svärd, spjut och sköld. Men om fienden föll in i landet, så skulle alla, både bönder och trälar, vid budkaflens uppvisande göra sig färdige till motstånd. Der stadgas äfven, att hvar och en bonde skulle under fälttåget underhålla sig sjelf och sitt folk, samt att, om träl dödade

---

4) Upl. L. Kon. B. X. XI. XII. — Der säges (X. 6.): *then kallas moghandi man, sum tiughu ara är: Han skal i allum uthskyldum standa, Thėr til Kununger han undantaker.* Utaf detta stället synes Stjernhöök (p. anf. st. pag. 154.) dragit den oriktiga slutsats, att ingen fick bära vapen förr än han fyllt 20 år. Ty här är uppenbarligen fråga om utskylder. Jfr Upl. L. Manh. B. II. — Se vidare om leding Suderm. L. Kon. B. X. XI. XII. — WML. Kon. B. XII. — Hels. L. Kon. B. VII. VIII. IX.

någon af fienden, så blef han fri 5). Konung Eriks Sjellandske Lov stadgar uttryckligen, att då leding blifver påbuden, må ingen sända sin träl i sitt ställe, samt att om sådant ändå sker, så har egaren förbrutit sin träl, hvilken sedermera skall tillhöra konungen 6). Trälarne omnämnas derföre icke såsom beväpnade. Konung Dag den vise blef dödad af en träl, som

---

5) Hakon Adalstens Gule Tings Lov. Landwærns B. 15. 18. hos PAUS. I. p. 238. 240. — SAXO GRAMMATICUS (Historia Danica, Edit. Stephanii. p. 85.) säger ock, att *Frode III.* stiftade den lagen, att *qui ex popularibus primipilum in acie anteiret, ex servo liber, ex agresti illustris evaderet. At si ingenuus foret, satrapa crearetur.*

6) Kong Eriks Sjellandske Lov. III. Bog. 18. Cap. pag. 226. i KOLDERUP-ROSENVINGES Upl. *Æn komber swa at nokær lething worthær buthæn. tha ma ængæn man sin thræl ut foræ sik sændæ. utæn thæs enæ at han far styrysmanz lof til. at han ma hanum til matswen hauæ. tha mughæ the æy thot hwaræn a laugh skiph wæræ thær sum fyrtyughæ hafnæ æræ ok en fyræ. twa i förræ öst rum. ok twa innæn æftræ. ok the skulæ skipæræ mat göræ. ok wan hæntæ. ok ösæ allæ timæ forutæn innæn sighling. Æn hwasum ællær sændær sin thræl ut a hafnæ. tha hauær han forgört thrællæn. ok han ganggær til konungs garth. ok bötæ thot hwaræn thre mark foræ at hanum fial hafnæn.*

dervid endast begagnade en hötjufva 7). Då Hakon gamles träl, Bursti, hotade att slå Hakon Sigurdson, var han beväpnad endast med en dynggrep 8). Hakon Jarls träl, Karcr, framtog ur sitt bälte en stor knif, med hvilken han dödade sin herre 9). Trälarne hade således inga folkvapen, och Sturleson anmärker också uttryckligen om dem: *þeir ero eigi í lögom eda landsretti med ödrum mönnum* 10); d. ä. trälar äro ej i lag eller landsrätt med andra män. Men att en enskild man, som ville fara i viking, stundom bemannade sina långskepp med sina egna trälar, bevisar intet emot hvad vi nu påstått 1).

Att biskopar och prester fingo bära vapen, är säkert. Uti slaget vid Fotevik i Skåne år 1134 och 1135 stupade flera biskopar och sex-

---

7) Sturleson, Yngl. S. XXI.

8) *Oddur Munck*, Olof Tryggv. S., Reenhjelms Upl. Cap. II. pag. 11. 12.

9) Sturleson, Olof Tryggv. S. LV. i Schönings Upl.

10) Sturleson, Olof den Hel. S. CXXIII.

1) Då Gunnar ifrån Hlidarenda ville fara i viking, gaf honom en Norsk man, Ölver, 2:ne långskepp, och bemannade det ena med sina huskarlar, det andra med bönder. Niala S. XXIX. pag. 42.

tio prester. Årkebiskop Ascer ifrån Lund var närvarande på konung Eriks sida, och höll till folket ett tal, hvari han bland annat sade: "jag bjuder eder i Guds namn, att J gången fram karlmanligen och slåss tappert, väl vetande, att för Gud synas modlöse män ej bättre än raska drängar, och att en hvar skall en gång dö" 2). Men Munkar fingo ej bära vapen 3).

Vi hafva således visat, att hos de fordna Svear och Göther var i allmänhet hvarje friboren man berättigad och förbunden, att med vapen i hand försvara sitt land. De hade intet begrepp om stående arméer. Vi få uti det följande tillfälle att omtala, huruledes, då man uti större delen af det öfriga Europa öfvergick först till feodalsystemet och sedan till besoldningssystemet, här uti Norden intetdera hann riktigt utbilda sig, samt huruledes utaf besoldningssystemet, de stående arméerna uppkommo. Regenterna hos de flesta Germaniska folk begagnade sig först utaf sina *comites* eller *vasaller*, för att öka sin makt och undertrycka folkens frihet. Men sedan vasallerna hunnit göra

---

2) Knytl. S., uti Nordm. S. XI. Bindi, Cap. 96. 97. B. pag. 339. 340. — Jfr Cap. 118. p. 372. — Saxo Grammaticus, p. anf. st. pag. 246.

3) Jfr WGL. I. A. 9. pag. 27. — II. A. 13. p. 137.

sig inamovibla och sina län ärftliga, hvarigenom de sjelfve blefvo mindre beroende af regenterna, funno de senare sig föranlåtna att, utom andra medel, genom *legda krigare* (soldater) söka skaffa sig en motvigt emot sina alltför mäktiga vasaller. De legda krigareskarorna förvandlades småningom till *stående härar.* — Men vi hoppas uti det följande kunna visa, att hos de civiliserade nationerna en *allmän folksbeväpning* skall småningom uppkomma, och de stående arméerna afskaffas, emedan de onda följderna af detta senare institut, uti sedligt, politiskt och statsekonomiskt afseende, vida öfverväga de goda följderna. De gamla principerna hafva, det ena efter det andra, under seklernas lopp, blifvit utbildade, utnötta och ersatta genom nyare, tillfölje af lagen för verldsutbildningen, högre principer, hvilkas verkningskraft skall oemotståndligen fortfara tills äfven dessa blifvit utnötta, och ersatta genom ännu högre. Onödig synes oss derföre all klagan öfver de nyare idéernas undertryckande. Ty de nyare principerna måste just af den orsak, att de äro nyare och högre, nödvändigt göra sig gällande 4).

---

4) Jfr Ebbe S. Bring, de judicio homicidii, secundum jura Suiogothiæ vetusta. Lundæ, 1820. pag. 1, 2.

7:o. *Endast frie och jordegande män fingo blifva nämdemän och edsgärdsmän*, och uti de flesta fall var *ingen annan vittnesgild*, än en fri och jordegande man, så att icke-bofaste män, äfvensom qvinnor och trälar voro uteslutne 5).

8:o. *Endast infödde och friborne män fingo ega fast gods.* Detta är säkert eller åtminstone högst sannolikt, då fråga är om de äldsta tiderna. De gamle följde den regeln, att ingen fick ega fast gods, utan den, som när som helst var färdig att med vapen i hand försvara sig och sitt land. Fastigheter gingo derföre uti arf endast till manliga arfvingar, eller, rättare sagdt, endast till agnater, så länge sådana funnos inom en viss grad. Men äfven sedan qvinnor, uti Birger Jarls tid, fått rättighet att ärfva, var man ändå angelägen om att bibehålla fast gods inom ätten. Detta synes äfven deraf, att börd stundom egde rum äfven vid arf, nemligen då jord genom arfsrätt var kommen ifrån fäderneslägten till möderne fränder, eller tvertom, hvilket naturligtvis ofta måste hända, då

---

5) Detta är omständligen utredt af CALONIUS, p. anf. st. §§. XXIII. XXVII. Stockh. Upl. pag. 235. följ., pag. 255—264.

qvinnor hafva arfsrätt till fast gods 6). Slägtjord kallas ofta *odaljord*, *gamal byrd*, *fäderne*

---

6) På detta sätt anse vi oss böra tolka följande ställe: *Kan fadher eller modher barn sitt medh taar och trägha ärwä, hawi ok engin wald thet arf quäliä eller i byrd lösä. Stander brystarf til thridhiä mandz, wari tha thes byrd sum ärft hawar. Komber bak arf i fyr än thridi man hawer ärft, gange tha egn i byrd, tha sum ärft war vt af.* D. ä. Om fader eller moder (med tårar och sorg) ärfver sitt barn, hafve ingen våld det arf klandra eller i börd lösa. Går jorden sedermera i bröstarf ända till tredje led, vare då dens fädernesjord, som ärft jorden. Kommer bakarf uti, förr än en descendent i tredje led ärft fastigheten, gånge då jord i börd till den ätt, ifrån hvilken den kommit genom arf. Se Suderm. L. Årfda B. II. — Till vidare upplysning vilja vi hitsätta ett par schemata jemte förklaring.

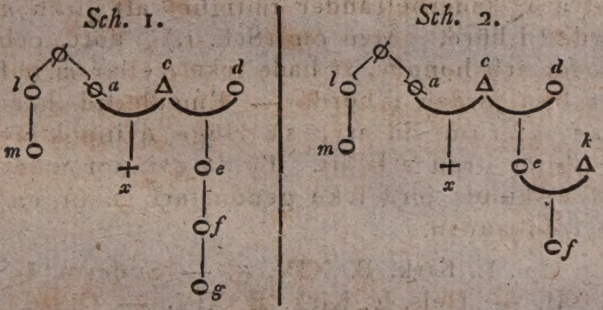

Om *x* (Sch. 1.) dör, så ärfver modern *c* dess

fornt 'ok gamalt. Åfven göres skilnad mellan *forna fæþrini* och *fanga fæþrini* 7). Odaljord betyder egentligen fastighet, som i flera generationer tillhört samma ätt, under fullkomlig egande rätt och fri disposition, enligt folkets urgamla sedvänjor. Men enligt Hakon Adalstens Gule Tings Lag är odaljord: 1:o) den jord, som genom arf är kommen till sjette led ned i slägten; 2:o) den som är betald i manböter; 3:o) den som man fått emot det, att man åtagit sig att underhålla någon till dess dödsdag; 4:o) den som är gifven af konungen;

---

fädernejord. Går jorden sedan i arf ända till *g*, så är jorden i *g*s hand slägtjord, och kan sedermera icke igenbördas af *l* eller *m* till *x*s fädernеslägt. Men om (Sch. 2.) *x*s fädernejord, som först tillfallit *c*, sedan *e* och derpå *f*, slutligen vid *f*s död tillfaller *k* såsom bakarf efter *f*, så hafva *x*s fädernefränder rättighet att ifrån *k* lösa jorden i börd. Men om (Sch. 1.) *g* dött, och dess moder ärft honom, så hade icke *l* eller *m* haft rätt att lösa jorden i börd. — Emedlertid har börd icke egt rum vid arf, så länge qvinnokönet var uteslutet ifrån arfsrätt. Ty då qvinnor icke fingo ärfva, kunde jord icke genom arf gå ur en slägt in i en annan.

7) Jfr Upl. L. Kirk. B. XIV. 3. — Suderm. L. Kirk. B. XII. — Hels. L. Kirk. B. XIV. — Dale Lagen. Things B. 20.